

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งรวมทั้งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสาร (Information and Communications Technology) ได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเกิดภาวะทะลักทะลายนของสารสนเทศ (Information explosion) จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสื่อความรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพราะขบวนการผลิตสารสนเทศในรูปสิ่งพิมพ์จะล่าช้า ทำให้ข้อมูลไม่ทันสมัย โดยเฉพาะบทความวารสาร และขบวนการผลิตบทความวารสารมีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้ราคาวารสารในรูปสิ่งพิมพ์มีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้นทำให้นักพิมพ์หลายแห่งปรับเปลี่ยนนโยบายในการผลิตและจำหน่ายสารสนเทศรูปแบบใหม่ การผลิตสารสนเทศทางวิชาการที่แพร่หลายในปัจจุบัน คือ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งผู้ใช้สามารถเข้าถึง (access) สารสนเทศของสำนักพิมพ์ได้โดยระบบออนไลน์ (online) โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และสถานที่ วิธีการสืบค้นง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา การสืบค้นแต่ละครั้งสามารถได้ข้อมูลจำนวนมากเพราะวารสารอิเล็กทรอนิกส์แต่ละชื่อจะมีข้อมูลทั้งใหม่ล่าสุดและข้อมูลย้อนหลัง ข้อมูลที่สืบค้นได้สามารถบันทึกลงแผ่นดิสเก็ต หรือส่งพิมพ์บนกระดาษได้สะดวก และสามารถส่งข้อมูลที่สืบค้นได้ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

ห้องสมุดในประเทศไทยโดยเฉพาะห้องสมุดสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเล็งเห็นบทบาทของวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่จะเข้ามาแทนที่วารสารฉบับพิมพ์มากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอย ค่าเงินบาทลดลง ทำให้งบประมาณค่าบอกรับวารสารเพิ่มขึ้น ขณะที่งบประมาณที่ห้องสมุดได้รับจัดสรรเท่าเดิมหรือลดลง ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับลดวารสารเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาหาแนวทางการใช้วารสารร่วมกันของคณะทำงานความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ฝ่ายวารสารและเอกสาร พบว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 23 สถาบัน ได้มีการบอกรับวารสารในปี พ.ศ. 2540 รวมจำนวนทั้งสิ้น 10,135 รายการ ในปี พ.ศ. 2541 จำนวน 7,063 รายการ และในปี พ.ศ. 2542 จำนวน 6,593 รายการ ในแต่ละปีมีการยกเลิกวารสารมากกว่าการรับเพิ่ม (คณะทำงานความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ฝ่ายวารสารและเอกสาร, 2545 : 18) เพื่อจัดหารวารสารให้เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่จึงให้ความสนใจต่อการจัดซื้อวารสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปฐานข้อมูลมากขึ้น การ

บอกรับฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์สามารถบอกรับในรูปภาคี (Consortium) ได้ง่ายกว่าการบอกรับวารสารฉบับพิมพ์ร่วมกัน และหากมีการร่วมมือกันอย่างจริงจังและชัดเจน จะทำให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Resource Sharing) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คู่คุณค่าและประหยัดงบประมาณ

ฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร สำนักวิทยบริการ ในฐานะเป็นศูนย์กลางแหล่งความรู้ที่ตอบสนองการเรียนการสอนและการวิจัยของมหาวิทยาลัย ได้กำหนดวิสัยทัศน์จะเป็นห้องสมุดดิจิทัล (Digital Library) ที่ทันสมัยและเป็นศูนย์กลางในการให้บริการสารสนเทศทุกประเภทโดยไม่จำกัดเวลาและแหล่งสารสนเทศ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการด้านเรียน การสอน การค้นคว้าวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยการจัดการและสร้างทรัพยากรสารสนเทศในรูปอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท อันจะเอื้อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และได้กำหนดแผนกลยุทธ์จะพยายามจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบแทนการจัดซื้อตัวเล่ม (Hard Copy) โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานข้อมูลบรรณานุกรม (Bibliographic Database) ประเภทคู่มือช่วยค้นรวมทั้งวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Journal) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Book) และ Courseware เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ หอสมุดคุณหญิงหลงฯ จึงได้ขอตกลงใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์จากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการมีโอกาสทดลองใช้และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับฐานข้อมูลที่ได้ทดลองใช้ ในปีงบประมาณ 2543 หอสมุดได้จัดซื้อฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ 1 ฐาน คือฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect เป็นฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักพิมพ์ Elsevier Science มีวารสารประมาณ 1,200 ชื่อ เน้นหนักวารสารด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในช่วง 5 เดือนแรกของการให้บริการผู้ใช้สามารถดาวน์โหลด (Download) เอกสารฉบับเต็มได้เฉพาะวารสารที่หอสมุดบอกรับเป็นสมาชิกเพียง 31 ชื่อต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 หอสมุดคุณหญิงหลงฯ ได้เป็นภาคีห้องสมุดกับห้องสมุดที่บอกรับ ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect อีก 3 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำให้สามารถดาวน์โหลดเอกสารฉบับเต็มของสำนักพิมพ์ Elsevier Science ได้เพิ่มขึ้นรวม 199 ชื่อ และในปี พ.ศ. 2545 บริษัทให้ห้องสมุดในประเทศไทยที่บอกรับฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect สามารถดาวน์โหลดเอกสารฉบับเต็มได้ประมาณ 1,200 ชื่อ โดยเริ่มทดลองใช้ประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545 จนถึง ธันวาคม พ.ศ. 2545

การใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect ผู้ใช้สามารถใช้ได้จากคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องที่อยู่ในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสามารถให้

ฐานข้อมูลได้ตลอด 24 ชั่วโมง บริษัทจะรายงานข้อมูลการใช้ฐานข้อมูลทุกเดือน จากสถิติการใช้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2544 ถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2545 พบว่า มีการเข้าใช้ฐานข้อมูลเฉลี่ยเดือนละ 46,649 ครั้ง มีการดาวน์โหลดเอกสารฉบับเต็มเฉลี่ยเดือนละ 7,274 บทความ (รายละเอียดภาคผนวก ข) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยในฐานะบรรณารักษ์จัดหาทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุด ต้องการศึกษาความคิดเห็นในแง่ต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการ เช่น สภาพการใช้ ความพึงพอใจ ปัญหา ความต้องการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ประกอบการพิจารณาซื้อฐานข้อมูลในอนาคต และนำผลการวิจัยมาปรับปรุงบริการฐานข้อมูลออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้ ความพึงพอใจ ปัญหาและความต้องการใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และอาจารย์
2. เพื่อทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะการใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect
2. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
3. กลุ่มตัวอย่าง เลือกจากประชากรที่เคยใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ScienceDirect

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ทราบสภาพการใช้ ความพึงพอใจ ปัญหาและความต้องการใช้ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
2. ช่วยให้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้วารสารอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
3. นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและปรับปรุงบริการวารสารอิเล็กทรอนิกส์และฐานข้อมูลออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภาคปกติ และภาคพิเศษ ปีการศึกษา 2545 สังกัดกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ที่สังกัดกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

วารสารอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ต่อเนื่องในรูปแบบดิจิทัล สามารถเข้าถึงข้อมูลโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต